

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fill. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 8 kor. **Egyes szám ára 20 fillér.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társzerkesztő: **Dr. Franciscy Lajos.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromsoros petitsor ára 16 fill. Többszöri közlésnél árkedezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szóig 4 kor., minden további szó 4 fill.

A közjogi alap szilárdsága.

Az osztrák parlamenti viszonyok bomlásával a 67-iki kiegyezés fordulópont-hoz ért.

A kiegyenlíthetetlen ellentétek, melyek a nyelvkérdés tekintetében az osztrák németek és a csehek között fenforognak, minden reményt megszüntetnek arra nézve, hogy Ausztriában az államgépezet parlamentáris úton újra működésbe jön. Három évtizeden át tengődött ott a mostani alkotmány, mely azonban sehogy sem felel meg Ausztria népjellegének. A parlamentáris alkotmány ugyanis államegységet tételez fel, ez pedig csak ott lehetséges, a hol államalkotó nemzet van, mint Európának legtöbb országában; vagy a hol államalkotásra szövetkezett municipiumok vannak, mint pl. Svájcban.

Ausztria népei között azonban nincs egy sem, mely a történeti jog alapján ezen az egész területen államot alkothatna, a tartományok pedig államalkotásra nem szövetkeznek, mert közülök a két legnagyobb és legerősebb, Csehország és a németek által lakott hercegségek népe irtózik minden közös jellegű államalkotási kísérlettől és külön állam akar lenni.

Ily körülmények között Ausztriának a kormánya csak vagy absolutistikus

lehet, vagy egy egészen sajátzerű keveréke az alkotmányosságnak és az absolutizmusnak. Az első feltevést olyan fejlett jogérzékkel bíró népeknél, mint a minőknek Ausztria népeit ismeri a világ, kizártnak kell tekintenünk. Ausztriában az absolutizmus lehet ugyan átmeneti kormányforma, kisegítő rendszer, melyet egy ideig talán fenn lehetne tartani, de állandóvá nem válhatik, mert minden próbálkozás, mely ennek a kormányformának az állandósítására irányulna, beláthatatlan zavarokat idézne elő, s magát az uralkodói tekintélyt is érintő nagy kudarccal végződnek.

Fennmarad tehát a másik feltevés, az, hogy Ausztria egy egészen különyszerű kormányformát kap, mely a tartományoknak a belügyek intézésében széleskörű önkormányzati jogot biztosítana, de a külügyekre nézve a tartományoktól egészen független lenne. Ketté választatnának e szerint ennek a kormányformának a tartalmában a kormányzati ügyek, s ennek megfelelően a belügyek jogi szerve a tartománygyűlések volnának, a külügyek pedig a császár személyes jogkörébe mennének át.

Vajjon egy ilyen alkotmány a valóságban lehetséges-e, és ha igen, kielégítené-e Ausztria népeit, van-e kilátás arra,

hogy a nyelvkérdés megoldásával, melyet a belügyi államkormányzat decentralizációja eredményezne, a cseheket és a németeket úgy el lehetne csitítani, hogy állami aspirációikról lemondanának: ezen kérdések felett hosszasan lehetne vitatkozni.

Az azonban bizonyos, hogy Magyarországnak a mostani viszonyok között komolyan számot kell vetnie azzal a küszöbön álló eshetőséggel, hogy a dualizmus szervezetében Ausztriát a császári trón fogja képviselni. Lehetetlen, hogy a 67-iki kiegyezés létesítői erre az eshetőségre nem gondoltak volna. Lehetetlen, hogy Deák Ferenc mélyen járó esze, világos felfogása be nem hatolt volna abba az egyszerű tételbe, hogy egy olyan sokféleségből, mint a minő Ausztria, tartós léttel bíró alkotmányos államot alkotni képtelenség, következésképp, hogy egy ilyen sokféleségtől parlamenti formák között mozgó törvényhozói működést várni, hiú reménykedés. Ezt ő és azok, kiknek a kiegyezés művében részök volt, bizonyosan belátták, ha mégis föltételül kötötték ki, hogy az alkotmányos Magyarország csak egy alkotmányos Ausztriával tárgyalhat és egyezkedhetik a közös ügyek dolgában, azzal ők a visszahódított magyar alkotmány garanciáit akarták szaporítani.

Jól számítottak, midőn arra az állás-

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

A debreceni nagyerdő.

Ki nem hallotta volna gyermekkorában a nótát: „Debrecenbe kéne menni, pulyka kakast kéne venni”, nemde? igen sokan ösmerik ezen nótát s biztosan sokan ösmerik Debrecen magát és annak gyönyörét, a nagyerdőt is. Hál' Istennek én is büszkén mondhatom, hogy a nagy Alföld e szép, Istentől megáldott helyét ösmerem. Olyan ember, ki nem járt a nagyerdő árnyas részeiben, hol a fülemülék serege zeng, nem is érti meg lelkesedésemet, de az igen könnyen lehet érthetővé, ha kissé megtekintjük Debrecen és vidékét közelebbről.

Debrecen milyen híres város sok tekintetben, milyen híres épülete a collegium, joggal elnevezve, a nagy collegium, mert valóban igen nagy terjedelme van ezen kétemeletes épületnek. Egyszer voltam benne egy kiállítás alkalmával, melyet a debreceni iparos-testület rendezett. Csodáltam azt a sok-sok helyiséget és termet, melyek ott egymásba nyílnak. Külön-külön voltak az egyes kézművek kirakva a lakatos és cipész-munkákból, egészen a finom női kézimunkáig,

melyek között első helyet foglaltak el a templomi ruhák. Valóban mesteri kézimunkák.

A nagy dohányzacskók és himzett szűrők a legnagyobb számban voltak találhatóak, mert minden gazdag debreceni paraszt nősülése előtt vesz magának egy szűrt legalább is 200 forintot és egy dohányzacskót rókfarkasallanggal, gazdag himzéssel, a szűrőhöz illően, 40 forint értékben.

A collegium előtt terül el az emlékkert, melyben a 48-as honvédek síremléke van, egy nagy oroszlán, mely búsan lehajtja a fejét. Minden március 15-én megkoszorúzzák ezt az emléket oly halmazz virággal, hogy a talapzat, mely legalább is embermagasságu, nem is látszik ki belőle. A nagy ref. templom közvetlen az emlékkerthez csatlakozik; az ez előtt levő nagy térről pedig azt mondják, hogy a 30—40-es években előtte oly nagy víz volt még, hogy vadkacsákat lehetett ott lőni. Persze 65 év előtt más viszonyok voltak ott is, fa-járda mindenütt, ennek helyében most aszfalt és villanyvilágítás.

Sokat tettek a város szépítésére, midőn ő felsége I. Ferenc József királyunk Debrecenben volt; ő felsége a városháza termeiben lakott, melyet ezen célra a legnagyobb pompával rendeztek be rococo ízlésben, egy szobaát, fehér, arany és világoskék damasztban tartva. A disz-

teremben volt a nagy ebéd, melynél a város nagyjai mind jelen voltak. Gyönyörűen volt a város kidiszítva, a hová csak a szem tekintett, zászlók, minden ablakban koszorúk és nemzeti szín szalagok; valóban remek látvány.

A kis helyi vasút ez alkalommal egy vadon-ut új mozdonyt és két szintén új kocsit kapott ő felsége és személyzete számára. Ezen kis helyi vasút a városon megy keresztül, a vaspálya-udvartól egészen a nagyerdőig. Oh ez a nagyerdő; mit regélhetnének a nagy régi fák mindent, ha volna nyelvök. Elmesélhetné nekünk, mint járt-kelt ott köztök Petőfi és Csokonai; melyik helyen szerettek ezen híres férfiak leginkább foglalkozni szép gondolataikkal, mely helyen sétált Csokonai Vitéz Mihály az ő Lilájával; mely helyen sugallta nekik a múzsa azon gyönyörű eszméket költeményeikhez. Hol ábrándoztak, ha szívöket szerelmi vagy más bánat nyomta, hol lelkesült Petőfi a hazáért? Ezt mind csak a fák és cserjék sugathatják meg az arra járó idegeneknek, mert ott nincs megjelölve egy sem e helyek közül.

De eltudom képzelni hogy buzdította a költőt a debreceni nagyerdő szép eszmékre, oly nagy férfiak agyában önként villanhatott föl egy eszme ily magasztos környezetben. Hiszen az ember azt hiszi, mintha templomban lenne, hol ő neki le-

pontra helyezkedtek, hogy a hagyományos osztrák szellemtől át meg áthatott körök könnyebben fognak megbarátkozni a magyar alkotmányával, ha Ausztriában is egy parlamentáris alkotmánynak a sáncát fogják védeni az államéletet, a népjogokat és a polgári szabadságot. A két államfél egyenlő közjogi helyzetében a kiegyezés létrehozói a magyar alkotmány egyik gyámszlopát látták, melyet épen azért nagy gonddal illesztettek be a dualizmus szervezetébe. Úgy tettek, mint a kertészek, a kik karóhoz kötik a fiatal fákat, nem azért, hogy életképesekké tegyék, hanem hogy megvédjék azokat a szélviharok ellen.

Valóban a 67-iki alapon nyugvó magyar alkotmánynak az életképessége nem függhet az osztrák alkotmány életképességétől, különben az alap szilárdságáról és azokról, a kik ezt az alapot lerakták, nagyon alacsony fogalmat kellene magunknak alkotnunk. Pedig a 67-iki alapot szilárdnak kell tartanunk, mert azon a nemzeti jogfejlődés folyamata egy percig sem akadt meg, hanem erőteljesen haladt előre. Szükségesnek és hosszú időre nélkülözhetetlennek is kell ezt az alapot tartanunk, mert messze vagyunk még attól az időponttól, midőn Magyarország minden nagyobb rázkódtatás nélkül külpolitikailag is elkülönített állami egyediséggel jelenhet meg az európai nagy nemzetek előtt.

Történeti multunk tisztelete nem engedí, hogy az Ausztriától való idő előtti elkülönítéssel egy olyan szerepre kárhoztassuk magunkat, mint a minőt az európai koncertben a kis balkán-államok játszanak. Magyarország már ma is vezérállama Kélet-Európának, annak kell lennie a jövőben is, s az is lesz még inkább, ha majd külpolitikai érdekeinek képviselőjét az Ausztriával való közösségből kivesszi, s azt kizárólag a saját államkormányzati hatáskörébe helyezi át.

De, hogy ezt tehesse, még sok időt

igénylő erőfejlesztésre van szüksége. Tudományos műveltségünk útait még sok irányban nem építettük ki, iparunk gyermekkorát éli, földművelésünk a mult évtizedek mulasztásait sínyli, számunk az országban levő nemzetiségekhez képest még nem érte el azt a magasságot, melyet a kezeinkben levő kulturális eszközök és gazdasági erők mellett joggal remélhetünk, pénzviszonyainknak nincsen tartós biztosságuk, nyelvünk uralma a magyar fajon kívül még kis körre terjed ki, állami háztartásunkban az egyensúlyt sem fölösleg, sem termelési jövedelmek nem védik a megbillenés ellen.

Várnunk kell tehát, a míg külpolitikailag is függetlenül rendezkedhetünk be, s ez az, ami a 67-iki közjogi alap fentartását az országra nézve fontos politikai szükségé teszi.

Az osztrák alkotmányválság ezt az alapot nem ingathatja meg. Ez az alap két sarkponton nyugszik. Az egyik az, hogy Magyarország és Ausztria közös külügyi képviselőket fogadnak el és közös hadsereggel bírnak; a másik az, hogy a két ország ezen ügyekre nézve, mint két egyenjogú államfél egyezkedik. A többi, a mi még a kiegyezési alkotmányban befoglaltatik, vagy kiegészítése ennek az alkotmánynak, vagy kikötött feltétel, de a dualizmus lényegéhez nem tartozik.

Magyarország 67-ben, mint mondtuk, feltételül kötötte ki, hogy a közös ügyek mind a két államban alkotmányos úton tárgyalassanak. Ámde Magyarország elállhat, ha akar, ettől a feltételtől és az osztrák államfél képviselőjéül a parlament helyett elfogadhatja magát az uralkodót, a császárt. Ezáltal a közjogi alap csak annyiban szenvedne változást, a mennyiben az osztrák államfél képviselőjében csere történne.

Nyerne e Magyarország ezen csere folytán, azt most nem tesszük szóvá, de nem veszítene, s még bátrabban állíthat-

juk, hogy nincsen oka ettől a cserétől az alkotmányát féltetni.

Két beszámoló.

Az egész ország figyelme a mult napokban a Nagyváradon és Jászberényben elhangzott beszámolók felé fordult. Minden párton mohón lesték, hogy a politikai közélet két legnevezetesebb és mindenesetre legkiválóbb vezéralakja, Tisza Kálmán és Apponyi Albert gróf, hogyan rajzolják meg a politikai helyzet képét, minő ítéletet mondanak az egyes áramlatok felett, minő vágyakat és reményeket nyilvánítanak ki.

A két beszéd immár napok óta előttünk fekszik és bő anyagával, rendkívüli érdekességével mintegy öaként kínálja magát a megbeszélésre és az összehasonlításra.

Mind a két beszéden az az alap gondolat vonul végig, hogy a jelen politikai helyzet, első sorban a szabadelvű párt helyzete három irányban szorul rá a tisztázásra. És pedig meg kell határozni a pártoknak a kormányhoz, továbbá a pártoknak egymáshoz való viszonyát, s azután rá kell mutatni arra az álláspontra, melyet a pártok a jövő feladataival szemben elfoglalnak.

Ebben a három irányban nyilatkozott meg a két vezérember, s igen érdekes, hogy nyilatkozataik mind a három tekintetben homlokegyenest ellentétesek.

Tisza Kálmán az ellenzéki pártok közül az egyiket a függetlenségi pártot figyelemre sem méltatja, úgylátszik egy cseppet sem fél tőle, mert törekvéseiben és eszközeiben benuitnak tartja. A néppártot megemlíti ugyan, de azonnal meg is gyanúsítja, midőn egy kalap alá vonja azt a nemzetiségi pártokkal és szándékosan azon a helyen állítja azt szembe a kormánnyal, a hol a „reakcionárius irányzatokról” beszél. A gyanúsítás és a becsúrlés régi mestersége az öreg Tiszának, úzte ő azt az ellenzéken és úzte nagy szenvedéllyel, midőn a kormányon ült. Könnyen kezelhető fegyver ez, s mindig vannak gonosz lelkű emberek, a kik ezt a fegyvert kiéleltik, mihelyt csak megvillanni látják.

De hagyjuk most ezt a gyanúsítást, sokkal figyelemreméltóbb az a hang, melyen a nagy intrikus a szabadelvű pártnak a kormányhoz való viszonyáról szólott. Fagyos hidegséggel beszélt el a körülményeket, melyek között a mai alakulás létrejött, elmondta, hogy az ország érdekében ő és a régi szabadelvű pártnak egy jelentékeny része tartózkodtak minden pártbontó törekvéstől,

kell térdelni és Istent dicsérni, ha ezen fákat látja, csupa öreg tölgyfa sűrű lombbal. Oh mi szép, hányszor jártam ott kis leány koromban is, csodáltam a szép nagy fákat.

Az erdő vad részét még szebbnek találtam, mint az óriás terjedelmű, park alaku részt, melyben sötányok vannak. Ezek Csokonai idejében nem voltak még meg. A vad erdőben siri csönd uralkodik, mit csak a fülemile csatrogása és a bogár zümmögése háborgat, ott ritkán jár ember. Isten természetét ott még nem zavarta meg emberi kéz. Itt-ott egy erdővágás, melyre a nap süt, aztán egy-egy tisztás s megint véghetetlen facsoportok egymás mellett. Májusban itt a fű telve van gyöngyvirággal, az egész erdő egy illatáram. A parkrészhöz közel van a vadrészetben egy csárda, melyben neha-néha tartanak még valami paraszttáncmulatságot.

Szép bizony a nagyerdő, napokig el lehet benne barangolni és csodálni Isten szép természetét, mint vonul végig az ember keblén egy boldogító érzélem; hiszen az a nyugalom minden fájó szívet meggyógyíthat, az erdőnek elpanaszolja bánatát, az jó orvos, biztos kézzel gyógyítja meg a beteget, ki szívére nála keres gyógyszert. Ó felsége születése napján a közönségnek meg van engedve a vadrészetben is sétálni. Ekkor egy

őkröt vágat a város a nép számára és ezt egy óriási tűzön kinn az erdőben megsütik, s a nép közt fölosztják. Katonazene kétszer hetenkint játszik a parkrészen, ekkor alig lehet ott járni, annyi intelligens publikum vonul ki, annál kevésbé lehetne egy lócán helyet találni; a kis vasut tömve van mindig s négy vagy öt vaggont visz.

A Homokkert, ez is egy eredetisége Debrecennek; homokkertjében terem a híres debreceni kerti bor; 15 esztendő előtt 15 krért lehetett kapni már tisztességes kerti bort, de most persze ott is ártott a fillokszera nagyon, most bizony ott sem olcsóbb a bor, mint náluuk.

Bokáig súlyed az ember a finom sárga homokba, ha járkál a homokkertben, de milyen istenaldott szőlőfürtök függnek alá a tókerői; kerítése nincs ezen szőlők egyikének sem, csak három vékony léc, $\frac{3}{4}$ m. távolságra a földtől fölfelé, nem bántja soha egyik a másik birtokát, mindegyiknek van, legyen még oly kicsiny területű szőlőskertje, s benne egy kis viskó; a debreceni népben megvan a tisztesség, becsület s főkép a büszkeség.

Amint ezen homokkerthez kimegyünk, a kis szegények házából nem messze, látunk egy kis hitvány házikót. Az utcára, ha annak lehet nevezni, két ablak visz. Ezen silány viskón fénylik

egy márványlapon e fölirat: „Itt lakott Petőfi Sándor.” Igen, ott lakott Petőfi. Bementem e házba s körülnéztem, azt reméltem, érintetlenül lesz a Petőfi által lakott szoba, de nem! benne lakott egy parasztesalád. Kérdem, hogy melyik szoba azon nevezetes, melyben Petőfi lakott, jóformán nem is tudták megmondani. Bántott engem, hogy nem tartották tiszteletben ezen nagy férfiú lakhelyét; Németország és Ausztriában biztosan megtekinthették volna az idegenek egy ily híres ember szobáját. Emlékszem még 1892-ben a bécsi zene, színmű és műkiállításnál láttam egy helyen Grillparzer szobáját, még a vizes pohár, kávéfűdzsa és kancsó is ott volt, melyből ivott. Megtekintettem a szobát, alacsony, sötétes; elképzelttem magamnak Petőfit ott ülni és azon örökké élő eszméket szólni, melyeknek még egyik nemzedék a másik után fog örvedeni és a költőt magasztalni.

Nem jobb sorsa van a Csokonai Vitéz Mihály házának, ugy elhalad mellette naponta sok-sok ember és nem is gondol talán arra, ki lakott hajdan ott.

Mikor a nagyerdőben sétáltam, meg is láttam lelki szemeim előtt Petőfit egy-egy árnyas tölgyfa alatt feküdni a lágy fűben; és Csokonait a szép Lilával sétálni s szerelemről beszélni. Én

azért eltűrték azt, hogy a kormány élére az a férfi kerüljön, a ki az egész Tisza-lexet a lomtárba dobta és az obstrukciós ellenzékkel békét kötött. Eltűrték azt is, hogy mindezek koronájára a volt nemzeti párt és a dissidens frakció, mint amolyan fölőleg a szabadelvű pártnak a nyakára jöjjön.

Bánulatos áldozata a honfiai lemondásnak! Most már csak azt szeretnők tudni, hogy mi lehet az ellenértéke ennek az áldozatnak? Nem kevesebb, mint az, hogy az a bizonyos fölőleg, melylyel a szabadelvű párt szükség nélkül megmelyerodott, legyen csak túrt elem a pártban, szaporodott, kizavarják onét az ellenzéki padokra. A kormányelnök pedig arra menjen, a merre neki a Tisza gárdája mutatja az irányt, mert ha más csapásra tér át, leszállítják őt szépen a polcól, melyen különben is csak úgy kedvetlenül tartogatták.

Igy állapította meg a viszonyt Tisza Kálmán egyrészt a szabadelvű párt és a kormány, másrészt a szabadelvű párt két árnyalata, a Tisza gárda és a volt nemzeti párt között.

A mit a harmadik helyen mondott, a hol a pártoknak és a kormánynak a jövő feladataival szemben elfoglalendő álláspontjáról beszélt, az semmi feljegyzésre méltót nem tartalmaz. Száraz, színtelen beszéd az, a milyen maga az ember. Egyszer mégis felmelegedett ennél a pontnál, midőn t. i. a közgazdasági osztályok érdekeit említette. Itt felvillanyozta a szavait az az el nem takarható jóindulat, melylyel a merkantilistáknak kilátásba helyezte, hogy számíthatnak a támogatására, ha netalán megszorogtatnák őket az agrár politikusok.

Ha röviden a velejét akarjuk adni a nagyváradi beszédnek, azt kell mondanunk, hogy Tisza pártot ütött a pártban, a titkos pártemberből nyílt párttűtő lett, a ki azonban még nem lép ki a cselekvés terére, hanem vár, a míg az általa feltételezett lehetőségek hosszú sora bekövetkezik. Bizonyosak lehetünk benne, hogy a számító embernek a várakozásban nagy béketűrése leszen.

Tudja ezt Széll Kálmán, de tudják Apponyiék is. Azért a nemes gróf egy szóval sem polemizál a nagyváradi nyilatkozattal, hiszen Tiszának a lelkét úgyis ismeri mindenki az országban, meg azután nem szabad egy olyan teoretikus párttűtés miatt harcot riadót fűjni, birokra kelni és dokumentálni a világ előtt, hogy mennyire nem egyseges a szabadelvű párt.

Ez olyan goromba hiba volna, a minőt sem Széll Kálmán, sem Apponyi Albert el nem követhetnek. Ellenkezőleg, úgy kellett rendezni a jász-is leültem a fák árnyában és hallgattam a fülemle dalát s kiértettem belőlük Petőfi bánatos szerelmi dalait. Ezeknél szebben még a fülemle sem zenghet.

Meyer Sárkány.

Sziporka.

Az egyetlen szó.

Tiszt: Oh nagysád, mondja ki az egyetlen szót, mely engem oly boldoggá tenne, s mely után úgy vágyódom...

Gazdag lány: Kaució!

Uj kifejezés.

Ur a ház lányához: Nagysád, ma is szándékszik thea után a zongorát masszírozni.

Önévédelem.

Bíró: Magát avval vádolják, hogy a vádlót utolsó templom-szentelő alkalmával annyira összeverte, hogy az illető nyolc napig nem tehetett legegét foglalatosságának s azonkívül még néhány fogat is vesztett, mi felelni valója van erre, nos?

Vádlott: Azt, hogyha nem ért tréfát, odahaza is maradhatott volna.

berényi felvonulást, hogy a hadtest arcele egy kicsit fenyegető mozdulattal a kormány, főképen a kormányelnök személye ellen forduljon. Bizik Apponyi Széll Kálmánban, követi is őt akkora önzetlenséggel, hogy a saját szereplését háttérbe szorítja, kiteszi magát annak a gyanúnak, mintha megúnta volna a közpályát, mely eddig bőven termelt neki babérokat, de fel nem emelhette őt a hatalom polcára. Pedig szó sem lehet arról, hogy Apponyi elkedvetlenedett volna, hanem csak az van a dologban, hogy ő most csak szárnyvezető, a kihez nem illik az, hogy a fővezér fölé emelkedjék, ha még úgy értene is hozzá.

Azután nincs is Apponyiban olyan nemtelen ambíció, a mely őt arra sarkalná, hogy egyéni hiúságból leszorítsa azt a férfit, a ki annak a programnak a végrehajtására vállalkozott, melyért a volt nemzeti párt vezére annyi éven át küzdött. Különben sem volna okos lépés a kormányhatalom megszerzésére törekedni mindaddig, a míg a parlamentben a mostani pártviszonyok uralkodnak.

Nem marad tehát más hátra, mint az, hogy a kormánnyal karöltve haladjon Apponyi az ő politikai ideáljai felé, melyeket ez alkalommal is remek ecseteléssel állított az ország szemei elé. Ennek a kormányt támogató politikának a légkörében ő egészen jól érzi magát, nem fél a ködpontoktól, melyek itt-ott feltűnnek a látóhatár szélén, nem fél a körülötte károgó éhes varjúktól, nem a baglyok süvöltözésétől, sem a fenévadak agyaráinak csattogtatásától. Határozott pártember ő, a kinek nincsenek titkos céljai. Úgy véli, hogy a kormányelnök mindenben egyetért vele; úgy érzi, hogy a szabadelvű párt legszámvetőbb részének a rokonszenvét bírja.

Eddig minden rendben van, a szárnyvezető és a főhadvezér egy arevonalban állanak. De a szárnyvezető azt kívánja a főhadvezértől, hogy ha átvette a hadtest vezetését, hát vezessen tényleg. Tartson fegyelmet a seregben, gyűjtse össze és egyesítse az erőket, ez kötelessége. Induljon meg a haderővel és szállja meg mindazokat a pontokat, melyek a közös megállapodás szerint meghódítandó területet képeznek.

Ha ennek a feladatnak a megoldását benső egyenetlenség, vagy a vezetésben való erélytelenség lehetetlenné tenné, akkor a szárnyvezető kiválik a seregből és csapatával a szemközti levő dombon foglal el ellenséges állást. Ez az a fenyegető mozdulat, mely Apponyi csapatának az arceleát a miniszterelnök ellen fordítja.

És ennek a mozdulatnak a kedvéért ment Apponyi Jászberénybe beszámolókat tartani. Tiszát nem támadta, sem nem fenyegette meg, mert nem akart neki hasznos szolgálatot tenni; Széllt megfenyegette, mert meg akarta őt erősíteni. Ha a főhadvezér belátja, hogy nincsen hátrálás, jobban neki fekszik a vezetésnek, seregét egy-egy hadállással előbbre tolja. S ha Széll előre megy, Tisza Kálmán Apponyinak nem árt. A volt nemzeti pártnak pedig ez idő szerint más nem kell.

Szélllel Tisza ellen, de úgy, hogy Széll menjen elől a gyalogsággal és a könnyű lovassággal, Apponyi majd a nehéz útegeket viszi. Ha Széll boldogul, Apponyi érvényesül. Hogy mi lesz a szövetségesek sorsa, előre nem tudhatjuk, a jászberényi beszéd mégis legalább annyit sejtet, hogy jól állanak és biznak a győzelmökben.

Ujdonságok.

Ő Felsége nevenapján, október 4-én reggel 9 órakor a vári székesegyházban ünnepélyes isteni tisztelet lesz, melyen püspök ur őmlga fog pontifikálni.

Kinevezés. Duday Sándor, pénzügyminiszteri számtiszt, városunk fia, f. hó 24-én pénzügyminiszteri számellenőrré nevezetett ki. — Tagányi Károly, városunk fia, az országos level-

tár alveváltárnoka a belügyminiszter által leveltárnoknak nevezetett ki.

Egyházi hírek. Zongor József, nyitrai esperes plebános, f. hó 27-én Reichenauból Nyitrára érkezett. — Zatkovics Béla Budapest-Lipót-városba küldetett ki segédlelkésznek. — Sandrik József, selmec-steffultói plebános nyugdíjaztatott. Szendrey János fölvételett a főegyházmege kötelekébe és Ó-Barsra káplánnak küldetett. — Hojszik Imre Selmec-Steftultóra, Lepsényi Miklós Szakalra adminisztrátoroknak nevezettek ki. — Rozim József Selmecbányára, Szóke Kázmér újmisé Párkányba káplánoknak küldettek.

Halálozás. Rosznáky Károly, nagy-surányi plebános életének 58. és áldozásának 33. évében f. hó 25-én hosszabb szenvedés után meghalt. A megboldogult 33 évig lelkészkedett Nagy-Surányban, másutt egyáltalában nem is volt, mert azonnal felszentelése után 1867-ben, februárban, Nagy-Surányba küldték segédlelkésznek, hol elődjének halála után 1873-ban gr. Berchthold László által a jelentékeny nagy-surányi plebániára prezentálva lett. Évekig tartó betegség előzte meg halálát, mely betegséget példás keresztény türelemmel viselte. A megboldogult, ki ugy papársai, mint a vidék intelligenciája előtt igen kedvelt egyéniség vala. Háza mindenkor az őszinte vendégszeretet tanyája volt. S jöllehet a nyilvános szereplés és akció nem volt eleme, azért őt, mint a katolikus mozgalomnak mindenkor buzgó támogatóját ismertük. — A temetést dr. Roszival István esztergomi kanonok végezte nagy segédlettel. Jelen voltak a tardoskeddi és bajesi esperesek, kéri, füssi, bánkeszii, komjáthi plebánosok káplánjaikkal, az intelligencia teljes számában s a hívők körülből 1500-ra becsült nagy száma. A boldogult hült tetemét a plebánia-udvarból a templomba és sz. mise után vissza, papársai, az uton pedig a plebániához tartozó hivatalnokok és gyári tisztviselők s az előjárók föl-váltva vitték. Béke poraira!

A nyitrai kath. legényegylet elnöki széke több mint feléve, lemondás folytán üresedésben volt. Mult vasárnapon délután tartott rendkívüli közgyűlésen azonban igen örvedetes módon töltetett be. A szépen látogatott közgyűlést, Czeizel Antal káplán az egylet ideiglenes vezetésével megbízott II-od elnök nyitotta meg szép beszéddel, kiemelve az egylet szükséges és üdvös voltát, de egyszersmind fájdalomnak adott kifejezést, hogy a helybeli iparosterek, a helyett, hogy erkölcsi támogatásban részesítenének az egyletet, inkább közönnyel viseltetnek iránta, a mit nem helyesen cselekszenek, mert jól felfogott érdekeik ellen tesznek. A közgyűlés egyedüli tárgya az elnökválasztás lévén, felkéri dr. Franciscy Lajos theologiai tanárt, mint a kijelölt bizottság tagját, hogy az elnök jelölése iránt terjessze elő javaslatát. Dr. Franciscy Lajos erre lelkes szavakkal megválasztásra ajánlja dr. gróf Batthyány Vilmos kanonok, püspöki titkár. Zajos éljenzés követte ezen szavakat, mire az elnök II-od elnök a gróf kanonokot az egylet elnökévé egyhangulag megválasztottnak mondta ki, és dr. Franciscy Lajos vezetése alatt Unzeitik József, Kramár Vilmos és Szabó József választmányi tagokból álló meghívó bizottságot nevezett ki, hogy a közel tartózkodó gróft megihívják a közgyűlésre. Falat rengető éljenzés közt megjött gróf Batthyány Vilmos teljes kanonoki díszben, és az emelvényre lépett, hol is Czeizel II-od elnök, a megválasztását tudomására hozván, meleg szavakban üdvözölte. Az új elnök meghatva az őszinte ragaszkodás ezen manifestatioja által, szép beszédet intézett az ifjú iparosokhoz, azzal kezdvén, hogy Jézus, Mária és József szent nevek alapjára fekteti működésének kezdetét, és azon vezeteti az egyletet virágzásra. Beszédközben többször hangsúlyozta az „Imádkozzál és dolgozzál“ keresztény jelmondatot, fejtegetvén, hogy Isten áldása nélkül a legmegfeszítettebb munka mit sem ér. Kérvén egyuttal

az iparos ifjakat, hogy a nagy örömmel elvállalt tisztségével járó kötelességek teljesítésében vállaltva neki segédkezzenek, hasonló kéréssel fordult az egyesület elöljáróhoz is. Midőn még dr. Franciscy Lajos ezek nevében üdvözölte az új elnököt, a gróf elnök a közgyűlést hatalmas eljenzések közt berekesztette. A gróf elnök ezután a jelenlevők közt cercelet tartott, bemutatván magának többeket, kiket még nem ismert. Azután kiment a kert helyiségebe, hol a kuglizó mellett az egyleti dalárda néhány énekdarabot adott elő. — Dr. Batthyány Vilmos grófban megtalálta végre a kath. legényegylet azt a férfit, kit régóta keresett. Az ő neve, társadalmi és hivatalos állása, nemes ügybuzgósága teljes biztosítékot nyujtanak aziránt, hogy alatta az egyesület nemcsak akadálytalanul haladhat kitűzött céljai fele, hanem fel is virágozhatnak. Ezt annál biztosabban reméljük, mert az új elnök egy olyan uton fog járhatni, melyen már sok kemény göröngyöt tört meg lelkes elődeinek halála és elismerésre érdemes munkája.

Szinielőadás. A nyitrai kath. legényegylet ma vasárnap, szept. 30-án, saját egyleti helyiségében (Piarista-utca 22. sz.) ujonnan megválasztott elnöke mélt. és ft. dr. Batthyány Vilmos gróf pápai kamarás, kanonok ur tiszteletére szinielőadást rendez. Szinre kerül Bodnár Gaspárnak „A stigliček” című, az iparos életből merített, 4 felvonásos énekes színműve. Az előadás este 8 órakor veszi kezdetét. Belépő-díj személyenkint 1 korona. Előadás után tánc reggelig.

A harmadik ezer korona. A gyűjtés, melyet a nyitrai kath. főgimnázium újjáépítésének emlékére a volt tanítványok egy része szegény tanulók ruhaalapítványára megindított, nagyobb lendületet kezd venni. Az e tanév elejéig összegyűlt 1870-14 koronát Mérey Lajos ügyvéd 130 korona adományával 2000 koronára egészítette ki. Ugyanekkor Eperjesy Albert cs. és kir. követ 100 koronát adott a nemes célra s így ez adománygyűjtés megkezdettük a harmadik ezer koronának a gyűjtését. Reméljük, hogy a buzgó tanügybarátok jószívűsége a harmadik ezret is gyorsan fogja kikerekíteni. Nyitra, 1900. évi szept. 26-án. Petrovics László, bizottsági pénztárnok.

Flesch Zsigmond váltói. Lapunk előző számában tudomást vettünk azon váltókról, melyek a tátrafüredi tragédia egyik áldozatával, Flesch Zsigmond urral összefüggésben állanak. Felkértünk annak kijelentésére, hogy a váltók nem léteznek és nem is léteztek. A városban szállingózó váltó hírek tehát csak kombinációk alapulnak.

A nyitrai nemzeti színházban f. évi október hó 6-án, szombat este 7 és fél órakor a „Tanitók Háza” javára jótékonycélú előadást rendeznek. Szinre kerül: Atovich Ferenc néptanító „A nemzet fia” című, 6 képből álló magyar történeti, énekes, látványos színműve még pedig bemutató (premier) előadásra rendes színházi helyárrakkal. A bérleket kerik, hogy rendes helyeik átvételéről, bezárólag szept. hó 30-án este 6 óráig gondoskodjanak, mivel a fennmaradó jegyek október hó 1-től kezdve a jegykeresők rendelkezésére bocsátatnak. Jegyek előre válthatók a Marton-féle tőzsdeben, Városház-ter 9. sz. Felülízetések köszönettel fogadtatnak és hirlapilag nyugtáztatnak. — Vasárnap, október 7-én ugyanaz másodszer, jótékony célra, fél helyárrakkal. — Szerdán, október 10-én délután 4 órakor, ugyanaz, az ifjuság számára előadva, fél helyárrakkal.

Városi közgyűlés. Nyitraváros képviselő testülete dr. Rudnay Sándor polgármester elnöklete alatt tartotta a szünidők után első rendes havi közgyűlését. A polgármester bejelenti, hogy az állam a Nyitrafolyó feletti vámhidat szeptember 6-án tulajdonába vette. A kereskedelmi miniszter az alispán útján értesíti a közönséget, hogy a jövő 1901. év folyamán, a várost az interurban telefont-hálózattal összeköti. A napirend előtt dr. Havas Armin kérdi a polgármestert, vajjon

egy korábbi közgyűlési határozat értelmében a Maria-utca rozsz kövezete mikor fog megújítani? és a IV. kerület kap-e valaha Auer-féle égőket? A polgármester válaszában elmondja, hogy a Maria-utca eddig azért nem látta el járdával, mert nem volt hozzá elegendő kockaköve, de a jövő tavaszig feltétlenül meg lesz a járda, a mi a IV. kerületnek az Auer-féle gázvilágítókkal való ellátását illeti, kijelenti, hogy a várost csak fokozatosan lehet ellátni ilyen égőkkel. A Parutára nemsokára kerül a sor. Palásthy Vilmos interpellál a városnak magasabb lakbérosztályba való helyezésére nézve; a polgármester jelenti, hogy ez csak a törvényhozás joga, mely 10—10 évenként előre megállapítja a bérosztályokat. A 10 év ez idén lejár, az előmunkálatokat már márciusban megtette, a tárgyalásokon részt vett az alispán, egy honvéd-hadbiztos, és a honvédezred egy főbb tisztje. Az adatokat már júniusban felterjesztették a honvédelmi miniszterhez, a vármegye országgyűlési képviselőit pedig felkérték, hogy ez ügyben közbenjárjanak a miniszternél. — Kiss Mihály panaszkodik, hogy a város jövedelmei szemlátomást csökkennek, ennek oka abban áll, hogy a vásárra érkezőknek megtiltják a szekérral a vásártérre bemenni, és inkább elmaradnak a vásártól, semhogy magukat az ilyen vexációknak kitegyék. Ily körülmények közt nem is csoda, hogy a f. évi augusztusi vásári jövedelem 1000 koronával kisebb a tavalyinál. A polgármesternek magának is van erről tudomása, de a törvény ezt így rendeli, és bár ezelőtt a rendőrkapitányság méltányosság szempontjából nem vette olyan szigorúan a törvényt, de az állami állatorvos ragaszkodott ehhez. De ha csak lehet és hely előreláthatólag van a vásártéren, a rendőrség mindig méltányosan fog eljárni. A válaszok tudomásul vétettek. Az országos közséki törzskönyv-bizottság felhívására elhatározták, hogy Nyitra város ósregi nevét megtartani kívánja. Csak néhány idegen hangzású kültelkek és dulók neveit kívánja a közgyűlés másképp elnevezeteni. — A méntelep laktanya felülvizsgálatával Csellagh Gyula kir. mérnök bizatik meg azzal, hogy az elabotumot 3 hét alatt terjessze be, kinek ezért 400 kor. tiszteletdíjt szavaztak meg. — A népszámlálás keresztülvitelével Rédeky Géza rendőrkapitány bizatik meg, és a költségekre 1000 koronát szavaztak meg a jövő évi költségvetés terhére. Plochmann Gyula városi állatorvos ez állásról lemondván, helyettesítve lett Koszorú Lajos járási állatorvos, az alispán ezt összeférhetlennek jelezvén, helyettesül Würmer János okleveles állatorvost nevezte ki ideiglenes minőségben. Ezen, valamint a városi mérnök állásokra új pályázat kiirandó. — A legtöbb adó fizető városi képviselők névjegyzékének összeállításával Crausz Vince, Merkader Ede és Árpási Imre bizatik meg. — Mühlhauser Vilmos württembergi illetőségű, s már 20 év óta nyitrai lakos, a város köztérfelületére való felvétele iránti kérvényének helyt adván, 120 korona felvételi díj lefizetése mellett a magyar honpolgárok közé felvételtet. Szlavik Konstantin és Krasznaynszky Márk hasonló kéretekire kifogás nem emeltvén, a felvétel kilátásba helyeztetett. Végül Crausz Vince indítványára, Császka György kalocsai érseket, kit városunkhoz rokoni kötelekek is fűznek, 50 éves áldozári jubileuma alkalmával a város feliratilag üdvözli.

Rendjel eső. Olvastuk a fővárosi lapokban, hogy a mult napokban Budapesten a persa sah jelenléte alkalmából rendjel zápor hullott alá, de azért sokan mégis szárazon maradtak. Hogy városunk főbb emberei is részesültek volna, arról a lapok semmit sem írtak, pedig ugy van. Szeptember 24-én a Tornócon történt „Sah-nézés” után Nyitra város tanácsának több tagja visszamenőben Cabajon Szirányi Géza ottani földbirtokoshoz ment, kiket a házigazda igazi magyar vendégszeretettel fogadott. Midőn a társaság épen legjobb kedvében együtt volt, az inas bejelenti a gazdának, hogy egy furcsa öltözötű ember cifrán felkantározott lovon jött az udvarba. A társaság kimegy az udvarra, hol csakugyan furcsa alak ült tajtékzó lovon, ki azt jelentette, hogy egyenesen Tornócról jön, az ura a persa sah küldte, hogy ezt a holmit átadja. Ezzel egy csomó nagy borítékot adott át a háziurnak. A borítékok mindegyike egy lepedőnyi dekretumot tartalmazott nagy ákom-bákomokkal teleírva, mellékelve volt egy rendjel. Így kapta dr. Rudnay Sándor polgármester a persa nap és oroszlan rendet, dr. Gutvill Pál városi tisztí ügyész a persa krokogyélus

rendet, Rédeky Géza városkapitány a fehér elefánt rendet, és Ocskay László az arany kakas rendet. Mindannyi rendjel óriási alakban papir-machéból készítve. Ezt a sikerült trefát, azon idő alatt, míg nevezett dekorált urak Tornócon a saht néztek, a házigazda és Juhász Sándor csinálták.

A Nyitramegyei Gazdasági Egyesület és a Nyitramegyei Központi Hitelszövetkezet ez úton tudatja a gazdaközönséggel, hogy hivatalos helyisége október hó 11-től kezdve a Fürdő-utcában az osztrák magyar bank palotája mellett a Mayer Károly mérnök házában van.

A javíthatatlanok. Abból az alkalomból, hogy az ország törvényhatóságai egymásután üdvözlik Darányi földművelésügyi minisztert és bizalmat szavaznak neki azon támadásokkal szemben, melyek őt a merkantilis sajtó részéről érték, újra eszünkbe jut az a famózus nyitramegyei határozat, melynek sületlenségére lapunk mult számának a vezércikke rámutatott. A míg az összes törvényhatóságok, így legújabbán Pozsony és Zala-megyék közönsége, egy percig sem akadnak fenn azon, hogy az üdvözet és a bizalom kifejezése kizárólag a jogtalanul megtámadt miniszter körül pontosuljon össze, mert csak ily módon domborítható ki az a szigorú álláspont, melyet a magyar gazdatársadalom a merkantilis körök álnokságával szemben elfoglalt, addig Nyitravármegye törvényhatóságának többsége borzong minden olyan határozattól, a mely nyilt vallomás volna a miniszter és az általa képviselt gazdaközönség igazsága mellett. Ennek a többségnek a merkantilis hajlamait az új rendszer még nem volt képes meggyengíteni. Epp olyan bizonyos, hogy ennek a többségnek a kebelében még ott lappanganak azok a hajlamok is, melyekből Nyitramegyében a Bánffy éra alatt a választási erőszak és a törvénytíprás orgiái eredtek meg. És ha nem féltének a bőrüket ezek az emberek, biztos, hogy minden lelkiismeret furdalás nélkül ismételnék meg a jövő választások alatt az annyi kéjjel elkövetett brutalitások egész műveletét. Ők szabadelvűbék Pozsonynál, hazafiasabbak Zalánál. Pedig sem nem szabadelvűek, sem nem hazafiasak, hanem egyszerűen csak Bánffysták. Ez az ő karakterük. Azért kellett nekik meggyengíteniök Emödy nagyon korrekten indítványát. Úgy tettették magukat, mintha kedveskedni akarnának Széll Kálmánnak, a ki nagyon jól tenné, ha végre valahára okos dispoziciókkal kedveskednék, de — a vármegye közönségének.

A nyitramegyei gazdák a kassai kongresszuson. A Nyitramegyei Gazdasági Egyesületnek a következő tagjai jelentkeztek az október hó 8-án megtartandó kassai gazdakongresszusra: Aitner Ferenc, Bieliczky Jusztin, Chwalibogowski Sándor lovag, Czocher Géza, Emödy József, Engel Henrik, Freund Gyula, Ikrényi József, Kubinyi Endre, Kuralszky Márton, Markovics János, Mérey Lajos, Mezey Gyula, Meskó Pál, Machovics Gyula dr., Markovics Mihály, Reviczky Bertalan, Siegler Gyula, Sandtner Ernő, Venczell Ferenc, Würmer Károly dr. A kik még részt venni akarnak, jelentkezzenek a Nyitramegyei Gazdasági Egyesület titkáránál. A kedvezményes vasúti jegyek iránt azonban sziveskedjenek közvetlenül a Magyar Gazdaszövetség ügyvezetőségéhez (Bpest, Baross n. 10) fordulni. Lakásokat lehet rendelni az Abaujtonamegyei Gazdasági Egyesület titkári hivatala (Kassa) útján.

A meglapult zsidó. A „Pester Lloyd”, mely évtizedeken át gonoszlelkű frivolsággal, a gúny és a becsmérés legnemtelenebb fegyvereivel támadta Apponyi Albert grótot, az a lap, mely még a fúzió után is szinte leste az alkalmat, hogy rúghasson egyet a volt nemzeti párton és annak vezérére, a börzeánerek ezen lármás szöcsöve, a zsurnalisztikai gseftelés ezen ős példány, most miután a törvényhatóságok egymásután borsot törnek az orra alá — kivéven a nyitrait, mely

szellemre nézve ikertestvére — és miután az Apponyi-Szell-fele irány erősödni kezd a szabad-
elvű pártban, farizeusi szemforgatással dicshym-
nuszt zeng Jászberény beszámoló követéről. „Esz-
tendők tapasztalatából tudjuk”, írja, „hogy Appo-
nyinak úgy politikai, mint magánjelleme olyan,
hogy a *noblesse oblige* szabályai ellen grófi korona
nélkül sem vétene”. No lám, milyen nagy képes-
sége van Falk úrnak a reflexióra, hogy most egy-
szerre összegyűjti a mult esztendő tapasztalatát,
még azt is, a melyet soha sem birt. A zsidó olyan,
mint a kakas, csak addig bátor — majdnem más
kifejezést használtunk — a mig el nem zavarják
a szemétdombjáról.

Nyilvános köszönet. Méltóságos és
főtisztelendő Bende Imre úr nyitrai püspök a timo-
raci tűzkárosultaknak száz koronát kegyeskedett
adományozni. E nemes szívűségéért az inségbe
jutottak nevében a legmélyebb köszönetet fejezi ki
Léday Sándor n.-szlatinai aesp. plebános.

Kápolna-szentelés. Mult vasárnap
örömnappja volt Nagy-Chocholna (Drietoma filiája)
trencsénmegyei község kath. hiveinek, melyen régi
óhajtasuk teljedett. A más vallásúak között elő
nagy-chocholnai katolikusoknak nem volt közsé-
gükben helyök és alkalmok, a hová közös imára
összegyűlhessenek. E célból Diera Ignác 1898-ban
drietomai slelkész jelenleg felső-porubai plebános
egy kápolna emelésének az eszméjét vetette fel,
a mely a következő évben a szerencsétlenül el-
hunyt Erzsébet királyné emlékére s szent Erzsé-
bet tiszteletére a püspök úr közel 700 frtos alap-
töke, nemkülönbön jótékonyágáról szelvében ismert
Chorinszky-Niczky Filoména grófné adománya és
a nép fillereiből összegyűlt összegben fel is épült.
A legszükségesebb ruhával az Oltár-egylet aján-
dékolta meg. Az egyszerű kis kápolna megáldása
mult vasárnap történt. Reggel 8 órakor nagy
számú körmenet indult ki a drietomai templomból.
A kápolnához jövet a megoldás szertartását Hátrik
János drietomai plebános végezte, mely után meg-
ható beszédet s nagy misét mondott. Majd ismét
imádkozva és énekek zengedezése mellett vissza-
tért a templomba s a nyert áldás után szétoszlott,
a nép felsóhajtván, vajhán már ő is abban az
örömben részesülhetne, hogy az Egek urát Hozzá
méltóbb hajlékban imádkozhatná.

Tisza Kálmán lemondása. Az ischl-
klauzula annak idején szétrobbantotta a kormány-
pártot és Szilágyit, Csákyt, Andrásyt, Hiero-
nymit, Chorint kiteszkolta a pártból. Most ez a
híres klauzula új életre kelt Tisza Kálmán nagy-
váradi beszédéből. A Magyarország és Ausztria
közötti államszerződésben kétségtelenül nem lesz
több helye. De nagyon könnyen lehetséges, hogy
a kormánypártban újabb viszályok forrása lesz.
A választások előtt pedig minden kontroverzia
veszedelmes. A viszály Eris-almájának a pártba
való bedobásával kezd, avval a megokolással,
hogy minden tettét és szavát már is felreértik,
kijelentette, *teljesen visszavonul a politikától és
mandátumot sem vállal.* Az „U. O. T.” már hó-
napokkal ezelőtt jelentette ezt s a szegénylős
dementi dacára is fertartotta híret. Most ezt a
hírt a „generalis” közvetlen környezetéből nyerte
lapunk, mely megerősíti régebbi híreinket. Bár-
csak ezelőtt 25 évvel vonult vissza a küzdőtérrel.

Dühös bika. Szept. 25-én a nagysurányi
tehenpásztort: Takács Mihályt, a legelőn egy fel-
dühödött bika megtámadta, a földre teperte s
életveszélyesen megszurkálta. Az elősiető emberek
alig tudták megszabadítani.

Utonállás. Folyó hó 23-án reggeli 6 óra
tájban, a kismánya-özdögi községi dülő úton, na-
gyobb oláhigány csapat egy nagy-alkházi asz-
szont megtámadott. Szekerén levő gyümölcsötől
akarták megfosztani. Szerencséjére, hogy ugyan-
azon az úton, véle szemben jött Guttmann, kis-
mánya-i kereskedő, kinek láttára a cigányok meg-
ugrottak. Az asszony lovai megbokrosodtak, a
szekeret felborították és az asszony megsérült.

A cigányokat utolérték és a nagysurányi főszo-
biróhoz kísérték.

**Előmunkálati engedély meghos-
szabítása.** A kereskedelmi miniszter a ma-
gyar északnyugati h. é. vasut részvénytársaság
budapesti cégnek előmunkálati engedélyét egy
évre meghosszabbította, hogy Nyitrától Nagy-Emő-
kén és Lapás-Gyarmaton át Verebélyig, esetleg
innen Csiffár, Győröd és Uj-Bars érintésével Lé-
váig a nevezett cég vasutat építhessen.

Néppárti gyűlés. Zala-Lövön október
hó 7-én, vasárnap d. e. 11 órakor és Baksán
ugyanaznap d. u. 3 órakor néppárti népgyűlést
tartanak a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki
megnyitó. Tartja: Rakovszky István, es. és kir.
kamarás, orsz. képviselő. 2. A néppárt és az új
rend. Tartja: Páder Rezső, plebános, orsz. ké-
pviselő. 3. A néppártról. Tartja: Buzáth Ferenc,
orsz. képviselő. 4. A szövetkezetekről. Tartja:
Dr. Ernszt Sándor. 5. Elnöki zárszó.

Tüzesetek. Kis-Szelecsény községben f.
hó 16-án reggel tűz támadt, dr. Engel Zsigmond
tulajdonát képező gazdasági épületek leégtek, ez
alkalommal az istállóban 4 darab ökör is benn-
égett. — Szkción folyó hó 17-én 3 pajta a benn-
lévő takarmánnyal a tűz martaléka lett. — Pog-
rányban szept. hó 26-án d. u. 2 órakor tűz volt.
Leégett 3 pajta és a körülötte fölhalmozott ta-
karmány és aljazó szalma.

**Savanyu Józsi a szabadulás út-
ján.** Somogy vármegye réme: *Savanyu* Józsi,
a huszszoros rablógylkosság miatt életfogytiglani
fegyházra elítelt haramia, tudvalevőleg Illaván ül
le büntetését. Az életfogytiglani fegyház azonban
manapság már nem jelenti azt, hogy az illető ok-
vetlenül a fegyház falai közt fejezi be életét,
hanem, ha példás jóviseletű, szorgalmas és ami
fő nem visszaeső: úgy már 15 esztendő leforgása
után feltételezen szabadlábra bocsátják, sőt már
ezt megelőzőleg is enyhítik fogságát s rendszerint
a büntetés két harmadának kitöltése után vala-
mely közvetítő intézetbe viszik. A Józsi — ahogy
Savanyut a fegyházban familiár szólítják — 13 éve
ül Illaván s az egész idő alatt olyan kifogástalan
jó magaviseletet és feltűnő szorgalmat tanúsított,
mely párját ritkítja a fegyintézet annáleseiben.
Büntetésének megkezdése óta úgy vigyázott ma-
gára, hogy a legkisebb mulasztáson vagy rendet-
lenségen sem tudták rajtaérni és mesterségében
is — a szabóságot választotta — annyi kitarást,
szorgalmat és ügyességet tanúsított, hogy erről az
oldalról sem érhetne a legkisebb kifogás. Mindig
jókedvű, mindenkivel szemben tisztességtudó és
soha, még az emlékezetes illavai fegyenc-zendülés
alkalmával sem vétett a szigorú intézeti fegyelem
ellen. Vajjon ez a csodálatos megtérés őszinte,
vagy pedig csupán a szabadulásra való számítá-
nak eredménye-e, azt persze csak a jövő fogja
megmutatni. A trencsényi rabfelügyelő bizottság,
mely f. hó 20-án Hajdu Géza kir. törvényszéki
elnök elnöklété alatt ülést tartott az illavai fegy-
intézetben, a mondottaknál fogva „kénytelen volt”
a hírhedt fegyencnek a váci közvetítő intézetbe
való átszállítását javaslatba hozni az igazságügy-
miniszternél. A bizottság tagjai azonban maguk
is kételkednek abban, hogy a miniszter helyt adna
a felterjesztésnek.

Régi postabélyegbegek beváltása. Az
osztrák értékű régi frankojegyek és a folyó évi
január hó 1-vel forgalmon kívül nem helyezett
egyéb régi értékcikkek érvényessége folyó évi
szeptember hó 30 ával végleg megszűnik. A kö-
zönségnél kinnlévő osztrák értékű régi franko-
jegyeket és egyéb régi értékcikkeket, ha azok
valódiak, épek és használatlanok, a posta és
távirda hivatalok folyó évi október hó 1-től be-
zárólag december hó 31-ig terjedő három havi
határidő folyama alatt — a bemutató kívánsága
szerint — új kibocsátású (fillér értékelésű)
frankojegyekre és egyéb értékcikkekre becsere-
lik. Folyó évi december hó 31-én tul az osztrák ér-

tékű frankojegyek és egyéb régi értékcikkek be-
cserelésre többé el nem fogadtatnak.

Dr. Csernyánszky Aladár, nyitrai
alügyész, mint lapunk zártakor értesülünk, a ró-
zsahegyi ügyészséghez kir. ügyészszé neveztetett
ki. A rokonszenves fiatal tisztviselő távozását so-
kan sajnálni fogják.

Az amerikai lapok telve vannak haj-
meresztő közleményekkel, hogy a többi nemzet
katonasága milyen barbáru viselkedik Kinában.
A dolog pikáns izét azonban az adja meg, hogy
San-Franciscóba a „Solace” lazarett-hajón 154
láda érkezett az amerikai tisztek rokonainak és
barátjainak címére. A ládák pedig tele voltak ér-
tekebbnél-értékesebb tárgyakkal. Természetes,
hogy a tiszt urak az erzeket érő ajándékokat
nem vették pénzen, hanem Tien-Csin kirablása
alkalmával szereztek.

Közgazdaság.

Hitelszövetkezeti eredmény. Az
országos központi hitelszövetkezet kötelekébe tar-
tozó falusi szövetkezetek mult évi összesített mér-
legeit most tették közzé. A kimutatás szerint
Nyitra megye a szövetkezeti eredmény tekintetében
Pest megye után az első helyet foglalja el. Nyit-
ramegyében ugyanis a gazdasági egyesület veze-
tőinek, Emődy József, Meskó Pál és Mezey Gyu-
lának lelkesedése nem kevesebb mint 43 szövet-
kezetnek adott létet. Ezekben 6387 tag aláírt
9662 üzletrészt 472.711 korona értékkel. Erre
befizettek 201.916 koronát s összesen 378.498
korona betétet. Nyitra megyében tehát a nép épp
úgy, mint több más helyen, szivesebben helyezi
pénzét betétként, mint üzletrészekben.

Szövetkezeti mozgalmak. A Hangya
a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő
szövetkezete október 8-án Nyitrán, október 25-én
Nagy-Szombatban és november 8-án Miskolcon a
kötelekébe tartozó szövetkezetek igazgatói rész-
vételével szövetkezeti értekezletet tart, melyen
az országos központot Ivánka Oszkár orsz. ké-
pviselő, alelnök és Balogh Elemér, vezérigazgató
fogják képviselni. Az értekezletnek célja az, hogy
a szövetkezetek belső ügyei, a működésük folya-
mán felmerült általános jellegű nehézségek meg-
vitassanak, továbbá, hogy a központ szövetkeze-
teit programjáról tájékoztassa. A Hangya köz-
ponti szövetkezet rohamos fejlődése s a kötele-
kébe tartozó szövetkezetek nagy száma már szük-
séggé tették, hogy a központ közvetlen érintkezés
útján szilárdítsa meg a közöttük fennálló viszonyt,
melynek bensősége a kölcsönös boldogulás forrását
és feltételét képezi.

Gazdasági kiállítás Pozsonyban.
A pozsonyi gazdasági egyesület elhatározta, hogy
folyó év október 3-ától 7-ig terjedő időtartam
alatt a Dubszky-féle helyiség összes termében
vásárral egybekötött gyümölcs-, szőlő- és konyha-
eszköz-kiállítást rendez. A kiállításba belevonják
majdnem az összes nyugati vármegyeket: Sopron-
Mosony-, Nyitra-, Vas- és Trencsénvármegyék
részvételüket már be is jelentették. A földmívelési
kormány képviselőjében Molnár István orsz. gyü-
mölcsészeti miniszteri biztos tegnap Pozsonyban
időzött és elnöksége alatt bizottsági ülést tartot-
tak, amelyen mintegy 40 bizottsági tag vett részt.

**A magyar mezőgazdaság a pá-
risi kiállításon.** A párisi, nemzetközi kiállítá-
sán a magyar mezőgazdaság kiválóan volt be-
mutatva. Ezt igazolja egy párisi tekintélyes köz-
gazdasági ujság sommás kimutatása, mely szerint
a mezőgazdasági osztályon az összes kitüntetések
nagy százalékát a magyarok kiállításai nyerték
el. 423 magyar kiállító közül diszoklevélben rés-
zesült 18, aranyérmét 40 kapott, ezüstérmét 54,
bronzérmét 29, elismerő-oklevéllel pedig 15 kial-
lító tüntetett ki. Eszerint a kiállítók 30 száza-
léka részesült kitüntetésben. A legnagyobb díjat,
a kiállítási nagy diszoklevelet 17 kiállítási objek-
tummal nyerték el a magyarok, melyekből négy
grand prix azoknak a kiállításoknak jutott, me-
lyekkel a magyar földmívelésügyi miniszterium
excellált. Érdekes, hogy ilyen kitüntetéssel maga a
francia földmívelésügyi miniszter sem dicsekedhetik
és négy grand prix-t csak az angol kormány

(gyarmataival együtt), valamint az orosz állami kiállítás ért el.

Lucerna őszi vetése. A legrégebb s egyúttal legjobb kulturnövényről, a közönséges lucernáról egész irodalom van már ugyan, mégis nem ritkán merülnek fel annak termelési mikéntjére vonatkozó oly kérdések, amelyek a gazdák előtt többnyire, vagy legalább is nagy része előtt ismeretlenek. Ilyen kérdés pl. az, vajjon ajánlatos-e a lucernát őszzel vetni? s mi az előnyös vagy hátrányos oldala a tavaszi vetéssel szemben? A vélemények a kérdésre természetesen eltérőek. A gazdák egy része kizárólag a tavaszi vetés célszerűségét hangoztatja, más része pedig azzal ellentétes álláspontra helyezkedik, s viszont olyanok is vannak, kik hol az egyik, hol a másik eljárást alkalmazzák. A dolog úgy áll, hogy határozottan célszerűbb az őszi vetés a tavaszinál, mert az őszi vetés a tél beálltaig kellően megbokrosodik, sőt kedvező időjárás mellett egy jó kaszálást is adhat, a téli fagynak jobban ellentállhat, tavasszal pedig, mielőtt az idő megengedi, fejlődésnek indulhat s így biztos egy-két jó kaszálást kaphatunk s a mellett tiszta s gyomtól mentes lucernást nevelünk. A tavaszi vetés pedig azért nem megfelelő, mert számtalanszor az idő sem engedi a korai vetést s így kénytelenek vagyunk kései vetést használni, már pedig ha ezután egy hosszabb szárazság jön, a lucerna mag ki sem kelhet, s ha ki is kel, elnyomják azt a gyomok, ha pedig a tavaszi idő megengedi a korai vetést, akkor meg a kései fagy teszi tönkre a gyenge fiatal lucernást. Vessük tehát a lucernát őszzel s e célból készítsük el földünket még nyáron, gondoskodjunk istálló trágya és szuperfoszfát alkalmazásával arról, hogy az táplálékban hiányt ne szenvedjen, s augusztus végén vagy szeptember elején rozsszal együtt juttassuk a jó csiraképeségű s arankamentes magot földünkbe. Kat. holdanként 12 kg. lucerna és 35 kg. rozs teljesen elegendő. A vetésnél legjobb azon eljárást követni, hogy a magot fele részben erre keresztben vetjük, mert az által a lucerna hamarabb záródik, gyorsabban benövi a talajt.

Irodalom.

Számtan, polgári és felsőbb leányiskolák I. és II. osztálya számára. A Szent-István-Társulat pályázatán díjat nyert tankönyv. Írták: Ember Károly, a budapesti kath. elemi és polgári isk. tanítónőképzőintézet képzotanára és Kovács Pál. A Szent-István-Társulat kiadása. Budapest, 1900. 8-rét, 159 lap. Ára füzve 1 korona 40 fillér, kötve 1 korona 80 fillér.

A számtan a gondolkozásból meríti anyagát, hogy tehát a leánygyermeknek biztosítsuk az ismeretek e forrását, a gondolkozást, különösen szükséges, hogy a módszeres tanítás után oly kézikönyvet adjunk a kezébe, mely esztét és szívet fejlettségi fokának megfelelő módon foglalkoztatja. A Társulatnak most megjelent számtankönyve e tekintetben mesteri munka. A számtan, amelyet a legtöbb leánygyermek unalmas tárgynak ismer és kevés érdeklődést tanúsít iránta, oly érdekesen és oly vonzóan és oly rendszerben adja a leány-növendéknek, hogy az mintegy önkéntelenül foglalkozik e tárggyal. — Különösen dicsérettel kell hogy szóljunk a könyv példáiról, a mi minden számtani könyvben nagyon fontos. Szerzők ebben a tárgykörbe bevonták az I—II. osztályos leánygyermek életkörülményeinek összes viszonyait. A példák vonatkozásai érdekessé és könnyűvé teszik azok megértését és megtéltetését, a nélkül, hogy fölmentetnék a gyermek a gondolkozástól. A hazai kath. polgári és felsőbb leányiskolák vezetőségének föl hívjuk figyelmét e könyvre és kérjük, vezessék be azt már a jelen tanévben iskoláikba. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában.

Művészettörténeti Korrajzok. Bevezetésül a képzőművészetek egyetemes történetébe. Irta Divald Kornél. Első kötet. Budapest, 1900. 8-rét, 237 lap. Divald Kornél neve nem ismeretlen a művészettörténettel foglalkozók előtt. Kisebbs-nagyobb művészettörténeti dolgozatai sűrűn látnak napvilágot a művészeti folyóiratok hasábjain s szava, mint e téren kiváló szakteknitelyé mindenkor nagy fontossággal bír tudományos körökben. Nemrég a felsőmagyarországi renaissance-építészetről adott ki egy alapos tanulmányt, mely a kritika részéről osztatlan elismerésben részesült. Most a főnti címmel egy nagyobb szabású munkájának első kötete jelent meg, melyről bevezető soraiban maga a következőket mondja: „A Művészettörténeti Korrajzok“, mint már címe is sejteti, nem rendszeres műtörténelmi könyv, a mely a művészetek fejlődését szigorúan tudományos módszer szerint nyomról-nyomra követi: csak a javát mutatja be annak, a művészet korszakokról-korszakra való fejlődésének a rövid vázolósa keretében, a mit a világnak e téren kimagasló nemzetéi, illetve az ezekből kivált korszakot alkotó nagy mesterek az építészetben, szobrászatban és festészetben létre hoztak. Anyagát lelkiismeretesen s tisztult izléssel válogatta össze s abban a modorban adja elő, a mely Tarczai György név alatt megjelent szépprózai dolgozatai oly kedveltekké tették szépirodalmi lapjaink olvasói előtt. A kötet tartalma két részre oszlik. Az első rész az ókor képzőművészetét öleli föl, míg a második a középkor képzőművészetét tárgyalja egészen a XIV. század végéig. A 86 képpel díszített csinos kiállítású könyv a Szent-István-Társulat kiadása. Ára füzve 2 korona, diszes kötésben 2 korona 40 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII. Szent-királyi-utca 28. sz.

CSARNOK.

Nyitra multja

a nyitravármegyei Monografia.

Megjegyzések
Czeizel Gáborról.
(Folytatás.)

Az eddig röviden vázoltak szerint fel kell tennünk, hogy már Géza vezér idejében tekintélyes hittérítői küldöttség jelent meg Nyitrán, az egyháziak kíséretében jöttek világiak is, az eredmény megfelelt a várakozásnak, sőt okunk van feltenni, hogy azt nagyban fölülmutta. „A kereszt-ségben (974. körül) megfogadta Géza, hogy nemzetét is megtéríti, és azonnal hozzá is fogott a maga módja szerint. A hittérítők buzgalmat rábeszéléssel, a hol kellett, fenyegetéssel támogatta“ írja Pauler Gyula;¹ s akarata Nyitrán annál könnyebben érvényesült, mivel a várispán s az alája rendelt védelmi erő, közvetlen hatalma alá tartozott. A keresztény foglyok és rabok, kik Nyitrán voltak, felszabadulva a félelem alól, nyiltan vallhatták és gyakorolhatták hitüket, tetemesen növelve az ujonnan megtértek számát. A mennyiben a hittérítők első teendőik közé nem számították volna sz. Emmerám régi templomának, vagy legalább helyének felkutatását, vagy annak helyén az isteni tisztelet tartására egy kápolna berendezését: a növekvő keresztény gyülekezet lelki- és a hittérítés szükséglete kényszerítőleg szorította volna őket arra. Természetesnek fogjuk azért találni, hogy a szomszéd keresztény népek, s különösen a hittérítők küldői feszült figyelemmel kísérték a hittérítők munkáját, s lelkesedéssel fogadták az örömhirt a kedvező eredményről. S mint az időben másutt, itt is Nyitrán, a hittérítők nyomdokain kezdtek beszállinkózni a szomszédból más keresztények, különösen kereskedők

és iparosok, kik a változott viszonyok közt védelemről biztosítva, az ujonnan megtért nemzetnek kedvező fogadtatásra és boldogulásra számíthatnak. Nagyobb mérvben történhetett ez akkor, midőn sz. Emmerám templomának és a zaborhegyi apátságának építése foganatba vétetett, mi a kifejtettek szerint még Géza alatt történt, míg fia, sz. István, a javadalmasz által az elért eredményt állandósította, s a sikeres továbbmüködés feltételeit biztosította.

Az a körülmény, hogy a nyitrai székesegyház sz. Emmerám tiszteletére van szentelve, arra a feltevésre vezetett némely történészt, hogy e templom létesítését Gizellának, ki Regensburgban sz. Emmerámnál neveltetett, tulajdonítsa; figyelmen kívül hagyták azonban, hogy a nyitrai egyház 828-ik év körül Adalram szalcburgi érsek által szenteltetett fel, s a kath. anyaszentegyház kegyeletes szokásánál fogva fel kell tennünk, hogy a helyreállítás alkalmával egyszerűen visszaállították a régi patrocíniumot.

Sz. István uralkodásának kezdetén már számot tevő gyülekezet lehetett Nyitrán az idegenből bevándorolt úgynevezett „vendégek“ből. E gyülekezet sz. István idejében kétségen kívül tetemesen megnövekedett az idegenek által, kiket híre s óhajta az országba vonzott. Ez idegenek történelmünkben „hospites“ = „vendégek“-nek nevezetnek, s azoknak is tekintettek a magyar nép körében: a király védelme alatt, a király vendégei voltak tulajdonképen a nyitrai vendégek, s neki is adóztak. Erre nézve Pauler Gyula idézett munkájában¹ írja: „Sokkal számosabbak voltak azok, (t. i. a bevándoroltak) a kik kard helyett a béke mesterségeivel jöttek, parasztok, kereskedők, mesteremberek, hogy a magyar földön új hazát keressenek“; és ismét: „A vendégek tehetségükhöz képest, hol bizonyos munkát teljesítettek, hol — leggyakrabban — bizonyos cenzust, néhány denárt, füstpénzt fizettek.“

Történelmünkben a vendégek még a következő századokban is mint a honfoglaló magyartól megkülönböztetett, s bizonyára saját szervezettel bíró gyülekezet fordulnak elő. Így 1156-ban Martyrus esztergomi érsek, I. János nyitrai püspök jelenlétében, Bratka harsmegyei községben templomot szentelt, s Eusidinus alapító és javadalmaszó kérésére a templomhoz mint plebániához három községet osztott be, úgymint Bratkát, a hol a templom állott, „villam Leva cum conventu hospitum ibidem commorantium“ v. i. a második volt Léva község az ott lakó vendégek gyülekezetével, és a harmadik Vith község.²

III. Béla király 1238-ban fölötte nagy szegénységben találta a szalkai Sz.-Benedek-rendű szerzeteseket, felségélyesükre tehát adományozta nekik Geszte várföld felelészét; e várföldről mondja, hogy felelészben a várbelieké (Trencsén), s felelészben a várbeli (castrum) vendégeké volt.³

Hasonló helyzetet tüntet fel Nyitrán IV. Béla adománylevele. Azokat, kiknek érdemeit jutalmazza, nevezi „Cives Castris Nitriensis“, a nyitrai várerőd polgárainak; s a királyi földeket adományozva mondja: „a mi nyitrai vendégeinknek“, hospitibus nostris Nitriensibus“; a nyitrai káptalan jelentésében a királyhoz azokról, kik az adományozott birtokba bevezetettek, írja: „Hospitum vestrorum de Nitria“, v. i.: a Ti nyitrai vendégeitek.“ Midezekből kétségtelen, hogy a nyitrai várerődben, v. i. a mostani felső városban lakó polgárok még negyedik Béla idejében is, a várórségtől és a várjobbágyoktól különálló szervezett gyülekezetet képeztek. Különben IV. Béla ugyanott egyenesen mondja, hogy a fegyveres kíséretet a tengerig neki a nyitrai polgárok a maguk köréből adták, s éberségüknek és védelmüknek tulajdonítja, hogy a tatárok be nem vehették a nyitrai várerődöt, s így a vidék népe,

¹ I. 79. l.

² Memoria Epp. Nitr. 157—158. ll.

³ U. o. 170. l.

⁴ A magyar nemzet története. I. 24. l.

mely ott menedéket keresett, a tatárok dühét elkerülte. A nyitrai polgárság ezek szerint elég számos volt, és jó szervezettel bírt.

Az előadottak szerint a vendégek, a külföldről bevándoroltak, már Géza alatt kezdtek Nyitrára gyülekezni; sz. István szívesen látta a jövővényeket a műveltebb nyugatról, „mert tőlük tanulhatta meg a magyar, mi divatozik külföldön.”¹ Nyitrára a vendégek főképen Németországból jöttek, onnét, a honnét a hittérítők. Azért mondja Dedek Crescens Lajos úr is a Monografiában, hogy sz. István idejében Nyitra város lakosai magyarok és németek voltak. Sz. István kormányzásának irányát s törekvéseit tekintetbe véve nem lehet kétséges, hogy még az ő idejében szervezkedtek Nyitrán a királyi vendégek polgári községgé, s a tekintélyes szabadság, melylyel a nyitrai polgárok IV. Béla szerint már az ő adománya előtt bírtak, legalább jó részben sz. Istvántól származhatott, ki Esztergomot, Fehérvárt stb. városokká szervezte.

A zabori apátság 1111. évi okmányából kitetszőleg már sz. István idejében Nyitrán nagyobb és kisebb várnok voltak, melyektől a jövedelem harmadrészét a király sz. Ipolyinak, a zaborhegyi kolostornak adományozta. Az 1113. évi zabori apátság birtokmegállapító okmányában „Trebisc“ erdőről mondatik, hogy fele sz. Ipoly zaborhegyi apátságáé és fele Nyitra városé; s ugyancsak Staul községről, Nyitra szomszédságában, mondatik, hogy egy része sz. Ipolyé, másik része Kozma ispáné (comes), s harmadik része a „cubiculáriusoké“ és „suburbanusoké“, alvárosiaké. Mindezek oly összefüggésben hozatnak fel, melyből következtetni lehet, hogy midőn sz. István a zaborhegyi apátságot javadalmazta, ugyanakkor a nyitrai királyi vendégekről is némi adományul gondoskodott.

Nyitra város közigazgatásának kezdetét az előadottak alapján bizvást sz. István idejére tehetjük. Voltak a polgároknak szabadságaik, kellett lenni szervezett önkormányzatuknak is, a szabadságok kezelésére és értékesítésére, a polgárok külön érdekeinek védelmére és érvényesítésére; volt a polgároknak birtokuk, kellett lenni előjárásnak, mely azt kezelje, hasznosítsa és védelmezze. Péter király, sz. István utódja a trónon, szerencsétlen elkapatottságában a panaszos magyarokat azzal fenyegette meg, „hogy ezentúl még falusi bírót is németekből tesz“;² ebből következtethetni, hogy már sz. István alatt a falusi községeknek volt bírójuk: annál biztosabban föltehetni, hogy Nyitra városának volt bírója, s mint másutt a városokban, oldala mellett tanácsosok.

Önkormányzatuk kezdetben szűk keretben mozoghatott, a polgárok belső ügyeit intézték, s jogaik és szabadságaik védelmét képviselték a várispán előtt; új jogok, szabadságok szerzésével azonban idő folytán jelentékenyen tágult. Nyitra vármegyének s Nyitrának királyi főkormányzója a várispán volt, ő gyakorolta udvarbírája által a szoroson vett bírói és büntető hatalmat, mint IV. Béla szabadságlevele tanúsítja. Kálmán király fent hivatolt 1111-ik évi okmányából látjuk, hogy a várispánok elég sűrűn váltakozhattak, mert a 12 tanu közt is Una és Bacha Nyitrán lakó volt várispánok fordulnak elő, és sz. István idejében volt várispánnak, Buquen-nek, két fia. De előfordul a tanuk közt utolsó helyen Peregrin bíró is, „Peregrin iudex“, ki a várispán udvarbírája lehetett az időben. A polgár-vendégek bírájára azért nem gondolhatunk, mivel még IV. Béla is a polgárok köréből választandó előljárót „villicus“-nak, községi előljárónak nevezi. Feltűnő a hivatolt Kálmán-féle okmányban, hogy a tanuk és az eskü-segédék között nem fordulnak elő polgár-vendégek; a kanonokokon és papokon kívül, a mennyiben megállapítható, csupa előkelő = „optimates“, magyar emberek voltak tanúk, minek magyarázatát abban leljük, hogy ezek a család-

jaikban fenmaradt elő hagyomány folytán tanúskodhattak legbiztosabban sz. István adományáról.

Hazánk mostoha viszonyai, a sok kül- és belháborúk elemészítették régi okmányainkat; elpusztult a nyitrai káptalan régi levéltára: nem lehet csodálni, hogy oly kevés adattal bírunk Nyitra város közigazgatásáról sz. Istvántól IV. Béla királyig. Pedig a város folyton fejlődött, s IV. Béla idejében lakosai már elég megzimosodott polgári testületet képeztek, mely a fegyverforgatásban is kitűnt.

(Folyt. köv.)

HIRDETÉSEK.

Kiváló szép, mézédés, nyitra-zaborhegyi

Csemege-Szőlőt

szállítok következő árban:

- 1 kg. elsőrendű válogatott 35 kr.
- 1 kg. elsőrendű . . . . . 30 kr.
- 1 kg. kék, zamatos . . . . . 20 kr.

A szőlő nagy részben finom muskotály ízű.

Postakosarakban a szállítás a leggondosabb csomagolás mellett történik.

Szécsi Ferencz,
Nyitrán.

Teljesen ingyen!

Dr. Tóth János felső-zabori szőlőjében mintegy

1000 szekér kő

a szálló kitisztítása céljából, teljesen ingyen átvehető. A kő egy rakáson van, közel az uthoz és igen könnyen megközelíthető. A kik az ajánlatra reflektálnak, forduljanak akár szóval, akár írásban lapunk szerkesztőségéhez.

„Szarvas“-szálloda

== NYITRÁN. ==

Mely tisztelettel

Toifel József.

2-3.

Legújabb amerikai szabadalmazott cikkek.

Aita-kés, fűrészalaku pengével, a legfinomabb acélból. Ugy a puha, mint száraz kenyeret egyforma könnyűséggel vágja. Pékek, vendéglősök és háziasszonyoknak nélkülözhetetlen. Ára: 1 drb. 2 kor., 6 drb. 9 korona.

Kelet-bélyegző 6-12 évre. Könnyen forgatható. Készletben van magyar, német, francia és olasz. Egy drb. 2 kor., 6 drb. 9 kor.

Villanygép iskola, kórház és házi használatra nélkülözhetetlen. Nem játékszer. Egy drb. 5 kor.

Amerikai stereoscop, felülmulhatatlan plasztika; összehajtható. Egy drb. 3 korona.

Ehhez eredeti amerikai fényképek darabonként 50 fillér.

Légnymásu fegyver sörét és golyóra, 250 lépés hordképességgel, puskapor és gyutaes nélkül. Drbja 9 kor.

Különlegesség: **Hordható villamos lámpák; Aita duplikator** sokszorosító apparátus és százele egyéb szabadalmazott újdonságok.

Közvetlen behozatal az észak-amerikai Egyesült-Államokból.

Amerikan & International Trading Association

BUDAPEST, Nádor-utca 16.

Hirdetmény.

A nyitrai székesegyházi káptalan gondnoksága alatt álló néhai Bartakovics Béla egri érsek úr családi alapítványában a nagyszombati szt. Orsolya szűzről nevezett apáca zárdában, mint nevelő intézetben,

két leány neveltetési hely

üresedésben van.

Az alapítvány élvezésére jogosultak a bold. alapító öt édes testvérének törvényes kath. leszármazói, és csak ilyenek nem léteben távolabbi rokonainak mindenesetre Bartakovics nevű leányai.

A folyamodványok keresztlevéllel, leszármazási, iskolai és sikeres hiulójtási bizonyítványokkal felszerelve a nyitrai káptalanhoz intézendők.

Nyitrán, 1900. szept. 14.

3-3.

Kegyesalapítványi gondnokság.

Hirdetés.

Van szerencsém a m. t. közönségnek becses tudomására hozni, hogy a

„Szarvas“-szálloda

éttermében

és sörcsarnok-helyiségemben

a nyitrai sörön kívül f. évi szeptember 15. óta

kőbányai sör

is kapható.

¹ Pauler Gy. i. m. I. 78. l.

² Pauler G. i. m. I. 102. l.

VASUTI MENETREND.

Érvényes 1900. évi augusztus hó 1-től.

Bécs - Marchegg - Budapest.

		Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Expr.	Sz. v.	O. E.	Sz. v.	Sz. v.
Bécs o. m. á. v.	ind.	8.05	9.05	9.35	4.20					6.39	7.40	10.45
Bécs N. cs. é. v.	ind.	8.10	8.10	9.20	3.35					7.05	7.05	10.30
Marchegg	"	9.10	10.00	11.10	5.10			7.01		7.25	9.15	12.22
Dévény-Ujfalu	"	9.18	"	11.22	"			"		"	9.27	12.35
Lamacs	"	"	"	11.35	"			"		"	9.40	"
Vöröshid	érk.	9.33	10.23	11.43	5.36			7.25		7.45	9.50	1.02
Pozsony	ind.		10.27	12.13	5.39		3.55	7.26	7.20	7.46	9.50	1.11
Pozsony	"		"	"	"		4.13	"	7.39	"	"	"
Pozsony rendező p. u.	"		"	12.26	"		4.23	"	7.49	"	"	1.27
Szöllős	"		"	12.36	"		4.36	"	8.02	"	"	1.38
Cseklész	"		"	12.51	"		4.53	"	8.19	"	"	1.53
Szempe	"		"	"	"		5.07	"	8.33	"	"	"
Födemes	"		"	1.09	"		5.17	"	8.43	"	"	2.12
Díószegh	érk.		11.08	1.18	6.22		5.28	8.07	8.54	8.25	2.21	2.21
Galánta	ind.		11.09	1.26	6.23	6.35	5.31	8.08	9.02	8.30	2.47	2.29
Galánta	"		"	1.40	"	6.51	5.47	"	9.18	"	3.01	2.43
Vág-Sellye	"		"	1.51	"	"	5.59	"	9.30	"	3.11	2.53
Tornóc	"		"	"	"	"	6.08	"	9.39	"	"	"
Alsó-Jattó	"		"	2.05	"	"	6.15	"	9.46	"	3.25	3.07
Tardoskedd	érk.		11.38	2.12	"	7.06	6.22	8.37	9.53	"	3.32	3.14
Tótmegyer	ind.		11.40	2.22	"	7.07	6.26	8.38	9.56	"	3.43	3.18
Tótmegyer	érk.	Sz. v.	11.50	2.34	7.04	7.17	6.40	8.41	10.10	9.06	4.00	3.30
Érsekujvár	ind.	7.15	11.56	2.46	7.10	7.23	"	8.42	"	9.12	4.10	3.40
Érsekujvár	"	7.25	"	2.56	"	"	"	8.43	"	"	4.20	3.50
Údvárd	"	7.34	"	3.05	"	7.35	"	8.44	"	"	4.29	3.59
Perbete	"	7.46	"	3.16	"	"	"	8.45	"	"	4.40	4.10
Kürth	"	8.02	"	3.29	"	"	"	8.46	"	"	4.53	4.23
Köbölkut	érk.	8.25	12.35	3.45	7.48	8.03	"	9.32	"	9.50	5.09	4.39
Párkány-Nána	ind.	8.40	12.37	3.53	7.49	8.05	"	9.33	"	9.50	5.23	4.48
Párkány-Nána	"	8.50	"	4.04	"	"	"	"	"	"	5.33	4.58
Garam-Kövesd	"	8.55	"	4.10	"	"	"	"	"	"	5.37	"
Esztergom csavargózós	"	9.07	"	4.20	"	8.20	"	"	"	"	5.46	5.09
Szob	"	9.17	"	4.28	"	"	"	"	"	"	5.54	5.17
Zebegény	"	9.31	"	4.42	"	8.33	"	"	"	"	6.07	5.30
Nagy-Maros	"	9.35	"	4.47	"	"	"	"	"	"	6.12	5.35
Nagy-Maros-Visegrád	"	9.48	"	4.59	"	"	"	"	"	"	6.25	5.46
Verőce	"	10.04	1.18	5.15	"	8.52	"	10.13	"	"	6.42	6.00
Vác	"	10.24	"	5.30	"	"	"	"	"	"	6.59	6.15
Göd	"	10.36	"	5.41	"	"	"	"	"	"	7.10	6.26
Dunakesz	"	10.52	"	5.52	"	"	"	"	"	"	7.22	6.37
Palota-Ujpest	"	10.59	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Rákos rendező p. u.	érk.	11.05	1.50	6.05	9.00	9.25	"	10.45	"	11.00	7.35	6.50
Budapest ny. p. u.												

A vonallal aláhúzott számok az éjjeli időt jelentik.

SZUPERFOSZFÁTOT,

kénsavas-kálit,
kénsavas-ammont,

KOVASAVAS-KÁLIT,

(dohánytrágyázásra)

KÉNPORT, (legfinomabb = 78% Chancel oidium ellen)

RÉZGÁLICOT, 98—99%

legolsóbban szállit a

„HUNGÁRIA“ műtrágya, kénsav és vegyi ipar részvénytársaság

Budapest, V. Fürdő-utca 8.